

unus Deus dicendus est, cujus Filius Christus noster est Deus. Judaïco more hortaris nos profiteri unum Deum? An de subjectione Filii potius, secundum quod habet fides christiana, ostenditur unus esse Deus, cujus Filius noster est Deus, ut diximus? Nam quia Pater et Filius non est unus, vel Paulo crede dicenti, quod per singulas fere Epistolas pronuntiat, dicens: «Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo.» Adhuc autem: «Unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in ipso; et unus» Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos in ipso¹.» Iste est qui a nobis Christianis unus Deus prædicatur, quem Filius unum pronuntiat bonum, dicens: «Nemo bonus, nisi unus Deus².» Non quod Christus non sit bonus. Ipse enim ait: «Ego sum pastor bonus³.» Non quod Spiritus sanctus non sit bonus: audi Prophetam clamantem: «Spiritus tuus bonus deducet me in» viam rectam⁴.» Audi autem adhuc Salvatoris testimonium dicentis: «Bonus homo de thesauro cordis sui profert bona⁵.» Nec non etiam et omnis creatura Dei bona valde. Si creatura bona, si homo bonus, si Spiritus sanctus bonus, si Christus bonus, quemadmodum unus bonus requirendum est. Quia utique sic ait Salvator: «Nemo bonus, nisi unus Deus:» eo quod ipse est fons bonitatis, qui quod est bonus, a nemine accepit. Nam et Christus quod est bonus, a suo genitore est ut sit bonus; et omnis creatura Dei bona, per Christum accepit ut esset bona. Sed sive Filius, sive qui per illum sunt facti, de illo uno fonte bonitatis unusquisque secundum mensuram fidei suæ assumpserunt ut essent boni. Pater autem unus, quod est bonus, a nemine accepit. Et ideo

¹ Rom. 1, 7; 1 Cor. 1, 3; 2 Cor. 1, 2; Galat. 1, 3; Ephes. 1, 2, et 1 Cor. VIII, 6. — ² Marc. x, 18. — ³ Luc. XVIII, 19, et Joan. x, 11. — ⁴ Psal. CXLII, 10. — ⁵ Luc. vi, 45.

ait Christus: «Nemo est bonus nisi unus¹.» Sic ergo unus est Deus, quia unus est incomparabilis, quia unus est immensus, ut jam sumus prosecuti.

24° «Non denegamus quod Filius diligit Patrem, cum quando et scriptum legimus: «Ut sciat hic mundus» quia diligo Patrem, et sicut mandatum mihi dedit Pater, sic facio²;» constat Filium et diligi et diligere, et mandatum Patris, ut ipse asserit, implere. Et ideo unum sunt, secundum quod ait: «Ego et Pater unum» sumus³.» Nam in eo quod dicit: «Qui me vidit, vidit» et Patrem⁴:» certa fide credendum est, quia qui videt Filium, per Filium videt et intelligit Patrem.»

25° «Propter formam servi, majorem Patrem professus es: quod mihi nimium stultum esse videtur. Scimus enim, quod et ipse protulisti, in forma servi etiam eum Angelis minorem factum. Nec enim satis in gloriam Dei profusus es, qui ad formam servi majorem Patrem profiteris. Ad formam servi et Angeli majores sunt. Nec enim ad hoc venit Christus, ut nos instrueret quod ad formam servi major est Pater: sed ideo veritas ad nos venit, ut utique doceret nos, atque instrueret, quod Pater Filio major est, et hoc Filio qui magnus est Deus. Nos enim sic glorificamus Patrem, ut magno Deo majorem illum profiteamur, ut alto sublimiorem annuntiemus. An vero iste est debitus honor Dei, ut forma servili major sit Pater, tu videris.»

26° «Dicis quod se Divinitas patribus ostendit: et paulo ante prosecutus es, quod utique Divinitas sit invisibilis. Ostendit se sane, non Pater qui invisibilis est: ne si dicamus Patrem visum fuisse, Apostolum reddamus mendacem, qui ait: «Quem vidit hominum nemo, neque

¹ Marc. x, 18. — ² Joan. XIV, 31. — ³ Id. x, 30. — ⁴ Id. XIV, 9.

» videre potest¹. » Et non solum invenimur Novo resistere Testamento, verumetiam et Veteri pari modo contrarii invenimur. Denique sic ait Moyses: « Non potest » quisque Deum videre et vivere². » Ipse sane Moyses descripsit in libro Geneseos, quod ab illo primo homine Adam usque ad ipsam incarnationem semper Filius visus est. Nam si testimonia quæris, utique habes positum Patrem ad Filium dicentem: « Faciamus hominem ad » imaginem et similitudinem nostram³. » Sequitur: « Et » fecit Deus hominem⁴. » Quis utique Deus nisi Filius? Hoc utique et tu in tuis tractatibus exposuisti. Iste ergo Filius qui est propheta sui genitoris, qui et dicebat: « Non est bonum solum esse hominem, faciamus ei ad- » jutorium secundum se⁵: » iste Filius Adæ est visus, secundum quod legimus Adam dicentem: « Vocem tuam » audivi ambulantis in paradiso, et abscondi me, quia, » nudus eram⁶: » Habes utique quod Deus dixit ei: « Et » quis tibi indicavit quia nudus eras, nisi de ligno de quo » præceperam tibi ne manducares, ex eo manducasti⁷? » Hic Deus et Abrahæ visus est⁸: et quia Filius visus est Abrahæ, si vis credere, utique ipse unigenitus Deus in sancto affirmavit Evangelio, dicens sic: « Abraham pa- » ter vester exultavit ut videret diem meum, et vidit, et » gavisus est⁹. » Hic etiam Filius a Jacob visus est, qui in figura qua erat venturus, id est, hominis, ante præmeditatus colluctasse cum Jacob invenitur. Unde et Jacob dicebat: « Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta » est anima mea. » Et loci ipsius vocabulum nuncupatum est, Visio Dei¹⁰. Hoc ipsum affirmans utique Deus, qui in præmeditatione colluctabatur cum Jacob, quod in

¹ 1 Tim. vi, 16. — ² Exod. xxxiii, 20. — ³ Gen. i, 26. — ⁴ Ibid. 27. — ⁵ Id. ii, 18. — ⁶ Id. iii, 10. — ⁷ Ibid. 11. — ⁸ Id. xviii, 1. — ⁹ Joan. viii, 56. — ¹⁰ Gen. xxxii.

passione Christi impletum videmus. Ait enim ad ipsum Jacob: « Jam non vocabitur nomen tuum Jacob, sed » Israël erit nomen tuum, hoc est, homo videns Deum¹. » Hunc et in Novo Testamento visum probamus. De hoc Apostoli dicebant: « Et vidimus gloriam ejus, gloriam » quasi Unigeniti a Patre². » Cæterum si, ut ipse conaris, Pater visus esse asseratur, mendaces sunt apud vos omnes Scripturæ. Nam denique invisibilem Patrem Paulus prædicat³, et Dominus in Evangelio affirmat⁴. Sæpius nos accusas, quod audenter atque præsumenter ea quæ non sunt dicenda a nobis dicantur, quod quidem in arbitrio erit legentium probare. Nec enim sic loquimur, ut alicujus laudem consequamur; sed studio colligendæ fraternitatis, quæ nobiscum est: aut ob quam forte et ipse provocare nos dignatus es, ut responsum demus, ut in nobis illi denotati sic tuæ consentiant, ut dixerim, professioni, necesse fuit me propter timorem Dei dare tibi responsum. Siquidem non tantum verbis me nudare conatus es a discipulatu eorum; verumetiam et tractatum tuum dedisti, ad quod necesse est me respondere ea quæ de invisibilitate omnipotentis Dei prosecutus sum. Etiam et ipse, licet alio proposito, attamen tuis verbis affirmasti, quod Spiritus sanctus in specie columbæ sit visus⁵, nec non in specie ignis⁶. Filius sane in forma hominis, Pater autem neque in specie columbæ, nec in forma hominis, nec aliquando vertit se in formas, sed nec aliquando vertetur, de quo scriptum est: « Ego sum qui sum, et non » sum mutatus⁷. » Filius sane in forma Dei constitutus jam, ut ipse protulisti, formam servi accepit, quod non Pater. Spiritus æque sanctus suscepit speciem columbæ, quam non suscepit Pater. Scito ergo, quia unus est invi-

¹ Gen. xxxii, 28. — ² Joan. i, 14. — ³ 1 Tim. vi, 16. — ⁴ Joan. i, 18. — ⁵ Matth. iii, 16. — ⁶ Act. ii, 3. — ⁷ Exod. iii, 14.

sibilis, unus etiam incapabilis atque immensus. Oro et opto discipulus esse divinarum Scripturarum : nam et superius credo retinere religionem tuam, quod sic dedi responsum, quia si protuleris, quod Pater et Filius et Spiritus sanctus unam habeant virtutem, unam substantiam, unam deitatem, unam majestatem, unam gloriam; si affirmaveris de divinis Scripturis, si alicubi scriptam lectionem protuleris, nos divinarum Scripturarum optamus inveniri discipuli. »

MAXIMINUS Episcopus subscripsi.

Et post collationem præsentium AUGUSTINUS ista dicavit : Auxilio principum munitum me loqui dixisti, non secundum timorem Dei : sed hominibus, quibus donat Deus intellectum, satis apparet quis loquatur secundum timorem Dei, utrum qui obedienter audit Dominum dicentem : « Audi, Israël, Dominus Deus tuus Dominus » unus est¹; » quod nos et obtemperanter audimus, et fideliter prædicamus : an ille qui hoc sic audire non vult, ut duos dominos deos esse contendat; atque ita introducendo duos deos et duos dominos, ostendat se non timere unum Dominum Deum dicentem : « Audi, Israël, » Dominus Deus tuus Dominus unus est. » Scis autem sermonem tuum prolixissimum occupasse nobis tempora quibus respondere possemus; et tantum diei remansisse, quantum omnino non sufficeret, ut ea quæ dixisti, saltem nobis relegerentur. Noveris tamen omnia quæ protulisti, ut probares Deum esse Filium Dei, et magnum Deum, et natum esse ex Patre, et alium esse ipsum et alium esse Patrem, quoniam non est Pater ipse qui Filius, ad ingentes moras pertinuisse, quibus necessarium tempus assumeres : quasi nobis abs te probandum esset, quod et nos esse verum fatemur? Non enim dicimus ipsum

¹ Deut. vi, 4.

esse Patrem qui est Filius, aut ipsum esse Patrem vel Filium qui est in ipsa Trinitate Spiritus sanctus. Prorsus alius est ille, alius ille, et alius ille : sed simul omnes unus est Dominus Deus. Si enim dixerimus duos esse dominos deos; unum magnum, alterum majorem : unum bonum, alterum meliorem; unum sapientem, alterum sapientiozem; unum clementem, alterum clementiozem; unum potentem, alterum potentiozem; unum invisibilem, alterum invisibiliorem; unum verum, alterum veriozem; et si quid aliud isto modo te sentire monstrasti, ut duos dominos duos nos habere suaderes : si hoc ergo dixerimus, arguet nos ipse Deus, dicens, quod jam commemoravi : « Audi, Israël, Dominus Deus tuus Dominus unus est. » Tanquam dicat nobis : « Filii hominum usquequo graves » corde, ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium¹? » Ut quid vobis facitis duos dominos deos? Quare me clamantem : « Audi, Israël², » non vultis audire, « Dominus Deus tuus Dominus unus est; » sed contra me clamatis : Domini dii nostri domini duo sunt? Numquid hoc faceretis, si Israël esse velletis? Cum hoc ergo nomen interpretetur, Homo videns Deum; rogo te, da veniam, si tu non vis, ego volo esse Israël. Volo quippe in eorum consortio computari, quibus donatur videre Deum. Et gratias illi agimus, quia facit nos videre nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem³, sicut Apostolus dicit. Videmus itaque donante ipso, etsi adhuc per speculum in ænigmate, tamen videmus, quomodo inter se non sint duo ista contraria, ut et alius Pater sit, alius Filius, alius Spiritus sanctus, et tamen hi tres simul unus sit Dominus Deus. Egi, sicut potui, ut hoc etiam tu videres : sed resistere maluisti, quia Israël esse noluisti. Sed si hoc videre adhuc forsitan non potes,

¹ Psal. iv, 3. — ² Deut. vi, 4. — ³ I Cor. xiii, 12.